

Postanowienie z dnia 17 listopada 2009 r., II CZ 93/09

W razie doręczenia pozwanemu działającemu bez zawodowego pełnomocnika odpisu nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym z pouczeniem jedynie o możliwości i terminie wniesienia sprzeciwu, nie jest dopuszczalne odrzucenie, z powodu niezachowania terminu, zażalenia na rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zawarte w nakazie, wniesionego w terminie przewidzianym dla sprzeciwu.

Sędzia SN Jacek Gudowski (przewodniczący)

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

Sędzia SA Barbara Trębska

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Skarbu Państwa – Starosty W. przeciwko Krzysztofowi M. o zapłatę, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 17 listopada 2009 r. zażalenia pozwanego na postanowienie Sądu Rejonowego w Wągrowcu z dnia 27 listopada 2008 r. uchylił zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

W dniu 17 września 2008 r. Sąd Rejonowy w Wągrowcu wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, uwzględniający powództwo oraz zasądzający od pozwanego na rzecz strony powodowej koszty zastępstwa procesowego, a na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Wągrowcu opłatę sądową.

W dniu 26 września 2008 r. nakaz ten został doręczony pozwanemu wraz z odpisem pozwu oraz pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia sprzeciwu. Sąd nie pouczył pozwanego o możliwości i terminie wniesienia zażalenia na zawarte w nakazie zapłaty rozstrzygnięcie o kosztach postępowania.

Pozwany w dniu 10 października 2008 r. wniósł pismo nazwane "sprzeciwem od nakazu zapłaty", zaskarżając jedynie zawarte w nakazie rozstrzygnięcie o kosztach postępowania. Zarządzeniem z dnia 21 listopada 2008 r. pismo to zostało

uznane za zażalenie na orzeczenie o kosztach postępowania zawarte w nakazie zapłaty i postanowieniem z dnia 27 listopada 2008 r. – na podstawie art. 370 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. – odrzucone ze względu na wniesienie po terminie przewidzianym w art. 394 § 2 k.p.c.

W zażaleniu pozwany podniósł, że wniósł sprzeciw w ustawowym terminie, zgodnie z pouczeniem Sądu, a zatem brak podstaw do jego odrzucenia.

Przy rozpoznawaniu zażalenia Sąd Okręgowy w Poznaniu powziął poważną wątpliwość prawną, którą postanowieniem z dnia 7 sierpnia 2009 r. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia. (...)

Sąd Najwyższy przejął sprawę do rozpoznania i zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 502 § 2 k.p.c., pozwanemu w postępowaniu upominawczym doręcza się nakaz zapłaty wraz z pozwem i pouczeniem o sposobie wniesienia sprzeciwu oraz o skutkach niezaskarżenia nakazu. W rozpoznawanej sprawie pozwany został pouczony o prawie i terminie wniesienia sprzeciwu, a więc nie doszło do naruszenia tego przepisu.

Wydany na posiedzeniu niejawnym nakaz zapłaty z dnia 17 września 2008 r. zawierał rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, podjęte w formie postanowienia stanowiącego część nakazu, w związku z czym ma zastosowanie art. 357 § 2 w związku z art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c., zgodnie z którym stronie przysługuje nie sprzeciw, lecz zażalenie na zawarte w nakazie zapłaty postanowienie w przedmiocie kosztów, jeżeli jednocześnie nie wnosi środka zaskarżenia przeciwko orzeczeniu co do istoty sprawy. Sąd Rejonowy miał zatem obowiązek pouczyć pozwanego nie tylko o sposobie i terminie wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty, lecz także o możliwości i terminie do wniesienia zażalenia na postanowienie w przedmiocie kosztów postępowania w wypadku, gdyby pozwany nie składał środka zaskarżenia co do istoty sprawy (sprzeciwu). Brak takiego pouczenia stanowi naruszenie wskazanych przepisów.

Zgodnie z powszechnie przyjętym stanowiskiem doktryny i orzecznictwa, o rodzaju dopuszczalnego środka zaskarżenia decyduje nie forma, jaką nadał swojemu orzeczeniu sąd, ale przedmiot rozstrzygnięcia, przy czym pomyłka sądu nie powinna powodować ujemnych skutków dla strony działającej w zaufaniu do organów państwa. Stanowisko takie wyraził Sąd Najwyższy w uchwale połączonych Izb: Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 marca 1972 r., III CZP 27/71 (OSNCP 1973, nr 1, poz. 1) i w postanowieniu z dnia 24 czerwca 1976 r., II

CZ 23/76 (OSNCP 1977, nr 3, poz. 51), stwierdzając, że w razie odrzucenia pozwu lub umorzenia postępowania wyrokiem, środek odwoławczy podlega rozpoznaniu jako zażalenie również wtedy, gdy skarżący nazwał go "rewizją", nie może być jednak odrzucony z powodu niezachowania terminu przewidzianego w art. 394 § 2 k.p.c.

Chociaż stanowisko to wyrażone zostało w nieco innej sytuacji procesowej niż ta, do jakiej doszło w rozpoznawanej sprawie, nie ma przeszkód, aby przenieść rozumowanie Sądu Najwyższego wyrażone w przytoczonych orzeczeniach na uchybienie procesowe, którego dopuścił się Sąd Rejonowy. Wychodząc z założenia, że błąd sądu polegający na pouczeniu strony działającej bez zawodowego pełnomocnika jedynie o możliwości i terminie wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty, a niepouczenie o możliwości, sposobie i terminie zaskarżenia samego rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zawartego w nakazie zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym, nie może rodzić ujemnych skutków procesowych dla strony działającej w zaufaniu do sądu. Trzeba przyjąć, że niedopuszczalne jest w takiej sytuacji odrzucenie środka zaskarżenia wniesionego w terminie przewidzianym dla sprzeciwu, zawierającego jedynie zaskarżenie samego orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania zawartego w nakazie.

Takie rozwiązanie uwzględnia interes obu stron, zasady ekonomiki procesowej oraz interes społeczny i dobro wymiaru sprawiedliwości. Strona nie jest zmuszona do podejmowania jakichkolwiek innych dalszych kroków procesowych, które mogłyby okazać się nieskuteczne i z pewnością wymagałyby wydania przez sąd kilku orzeczeń. Wyeliminowany jest także element niepewności co do prawomocności orzeczenia dotyczącego istoty sprawy, a wniesiony środek zaskarżenia podlega rozpoznaniu według prawidłowych reguł dotyczących zażalenia, a nie sprzeciwu.

Z tych względów należało przyjąć, że w razie doręczenia pozwanemu działającemu bez zawodowego pełnomocnika odpisu nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym z pouczeniem jedynie o możliwości i terminie wniesienia sprzeciwu, nie jest dopuszczalne odrzucenie, z powodu niezachowania terminu, zażalenia na rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zawarte w nakazie, wniesionego w terminie przewidzianym dla sprzeciwu.

Ze względu na to, że pozwany w opisanej sytuacji wniósł zażalenie w terminie przewidzianym dla sprzeciwu, Sąd Najwyższy na podstawie art. 386 § 1 w związku

z art. 397 § 2 k.p.c. uchylił, jako bezpodstawne, zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego odrzucające zażalenie na rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zawarte w nakazie zapłaty.